

Ограничење одговорности

Основни појмови

Појам неограничене одговорности – за цео износ штете целом имовином

Појам ограничене одговорности – за део штете или за целу штету делом имовине

Начела

- грађанско право – начело неограничене одговорности
- саобраћајно право – начело ограничене одговорности

Два начина ограничења

- ограничење тржишном вредношћу ствари
- * последица - неодговорност за измаклу добит и осталу даљњу штету
- * примена само на губитак и оштећење робе (не и на закашњење)
 - ограничење прописивањем новчаног износа штете до којег се одговара (граница одговорности)

Оправдање – велика изложеност ризику, самосталност посаде, осигурање....

Врсте ограничења – законско и уговорно

Начини одређивања границе одговорности

Два начина: утврђивањем висине штете или дела имовине

Ограничење висине штете

- суштина – везивање за јединицу штете; множење
- 2 метода (критеријума): **1)** по јединици мере робе **2)** према превозници
- метод јединице мере робе
- * појам – везивање за бруто тежину робе
- * јединице: тежинска јединица (нпр. kg, тона), запреминска јединица (нпр. m³), дужинска јединица (нпр. m), бројчана јединица (нпр. комад, пакет, сандук, контејнер, грло стоке...)
- * примена – за губитак и оштећење робе, а ретко за закашњење (нпр. ваздушни превоз)
- * по гранама саобраћаја – **1)** kg – у свим гранама **2)** остале јединице – морски превоз
 - метод превознице
- * суштина – превозница или умножак
- * примена – закашњење
- * разлог – превоз ради покрића (о трошку возара)
- * пример – Хамбург. конв. (2,5 до укупне превозн.)

Границе по гранама саобраћаја

- железница
- * губитак и оштећење – 17 евра (одн. ППВ по БК) по килограму бруто тежине
- * закашњење – 4 превознице за закаснелу робу, ако је штета доказана
 - друмски превоз

1) домаћи превоз:

- * г. и о. - 18 немачких марака по kg бруто тежине
- * закашњење: **1)** паушална одштета – 1/10 по дану до 1/3 укупне превознице **2)** доказана штета – укупна превозница

2) међународни превоз

- * г. и о. – 25 жерминал франака по kg
- * закашњење – само доказана штета (укупна превозница)
 - ваздушни превоз – 19 ППВ по кг изгубљене, оштећене или закаснеле робе
 - морски превоз – 666,67 ППВ по комаду или 2 ППВ по kg
 - речни превоз: **1)** г. и о - 835 ППВ по комаду или 2,5 ППВ по kg **2)** закашњ.: 2,5 превозн. до целе пр.

Одговорност за скупе ствари

- појам скупе ствари – она која је знатно изнад просечне вредности уобичајене робе у превозу (нпр. злато, накит, уметнички предмети...)
- одговорност као и за остале ствари
- право крцатеља да пријави већу вредност возару пре почетка превоза
- право возара на већу превозницу – сразмерност
- граница одговорности возара
- * пријављена вредност по јединици мере

- * горња граница – тржишна вредност, ако је нижа од пријављене (мртва превознина)
- * неограничена одговорност – за намеру и грубу непажњу
- * пример – спор *River Steem v Jamundas* (Индија, 1936): пријављен намештај; у њему кутије златног накита (непријављене); две кутије нестале; одговорност као да је нестала обична ствар

Ограничење одговорности делом имовине

- суштина ограничења
- примена – само у воденом саобраћају
- општи начин ограничења
- * за све штете свим оштећеницима у једном штетном догађају
- * и деликтна и уговорна одговорност (нпр. судар)
 - јединица мере брода
- * морски брод – бруто регистарска тонажа
- * речни брод – носивост теретног брода, истиснина нетеретног брода (нпр. путничког), kwh снаге самоходног брода
 - израчунавање границе - множењем граничног износа јединицом мере
- одштетни фонд
- * оснивање по штетном догађају
- * надлежност – привредни суд
- * слобода располагања новцем у фонду
- * деоба фонда – сразмерно мањку према укупном износу штета

Ограничење делом имовине - **наставак**

- * дејство оснивања фонда – забрана пленидбе брода и остале имовине одговорног лица
- * овлашћено лице – бродар, члан посаде, агент, лучки слагач и друго одговорно лице
- * однос два начина одређивања границе
 - општим начином се успостављаја крајња граница одговорности
 - скупоћа општег начина – исплатив само у масовним штетним догађајима

Обрачунска јединица

Проблем израчунавања уједначене границе одговорности у међународном превозу

Разлози – мноштво националних валута и промене њихових курсева

Утврђивање јединствене обрачунске јединице

- 2 система: **1)** по курсу злата **2)** по просечном курсу водећих националних валута у свету
- врсте: **1)** жерминал франак - 290 mg злата финоће 900/1000 **2)** поенкаре франак - 65,5 mg злата финоће 900/1000 **3)** ППВ – корпа валута ММФ-а

Неограничена одговорност

Два случаја

- штета изазвана намером или грубом непажњом превозиоца (тешком кривицом)
- повишењем границе одговорности изјавом пошилаоца или уговором

Тешка кривица

- последица - превозилац губи правну заштиту по основу правила саобраћајног права
- четири санкције по превозиоца:
 - 1) губитак права на ослобођење од одговорности – нема право да се позове ни на који ослобађајући разлог
 - 2) одговорност за све штете штета кориснику – штету на ствари, измаклу добит и осталу даљњу штету
 - 3) губитак права на ограничење одговорности
 - 4) нема преклузије за корисника због пропуштања рока за приговор
- терет доказа – корисников
- тешка кривица помоћника? – **а)** приписује се превозиоцу **б)** изузетак - морски превоз; општи начин ограничења упркос тешкој кривици посаде

Декларација вредности ствари

Појам – једнострана изјава крцатеља...

Примена

- само морски превоз као једнострана изјава, а у осталим гранама уз сагласност превозиоца
- само за губитак и оштећење терета
- Интерес крцатеља (наручиоца) – кад је вредност робе изнад прописане границе

Заштита бродара – сразмерно повишење возарине

Форма – писмена; клаузула у теретници

Дејство уписа

- одговорност за штету на терету (не и за измаклу добит и осталу даљњу штету)
- претпоставка да декларисана вредност одговара стварној вредности
- право бродара да обара претпоставку – доказ ниже стварне вредности; задржава вишак возарине (мртва возарина)

Обезбеђење уредног издавања робе

Појам – једнострана изјава пошиљаоца

Заштита превозиоца – већа превознина (сразмерно повишењу границе одговорности)

Примена

- у свим гранама превоза, осим у морском
- за све штетне случајеве: губитак, оштећење и закашњење

Форма – писмена; клаузула у товарном листу

Дејство

- одговорност превозиоца за сву доказану штету, укључујући измаклу корист и даљњу штету
- граница - назначени износ
- превозилац нема право да доказује да је роба јефтинија од назначеног износа

Особеност Србије у друмском превозу – уговор, а не једнострана изјава

Одговорност превозиоца за помоћнике

Појам помоћника

- лице које ради за превозиоца у превозу
- случај одговорности за другог
- правни основ

* запослење – нпр. посада возила

* заступање – нпр. заступник

* уговор о делу – нпр. лучки слагач, потпревозилац (нпр. узастопни превоз)

Услови одговорности: 1) радња помоћника у оквиру његових права и обавеза 2) посао у извршавању уговорних обавеза превозиоца

Кад је помоћник 3. лице за које превозилац не одговара? – кад ради по налозима наручиоца (нпр. попуњавање товарног листа)

Изузеци у морском превозу

- наутичка грешка посаде брода

* разлика од трговачке грешке

* одговорност за личну наутичку грешку

- пожар на броду

Одговорност помоћника

Појачана заштита помоћника

- ризик да оштећени корисник тражи одштету од помоћника
- врста одговорности – деликтна и неограничена

Два начина заштите

1) право оштећеног на непосредан захтев помоћнику:

* помоћник је запослени - само кад проузрокује штету намерно

* помоћник је орган – никако нема право

2) право помоћника на заштиту као и превозилац - нпр. олакшано ослобођење, ограничење, кратки рокови приговора и застарелости...

Оправдање појачане заштите

- социјални разлози

- случај Хималаја

Једнострана принудност правила превозничке одговорности

Дејство

- забрана уговорног ублажења законског режима одговорности
- нпр. ублажење основа, снижење границе, скраћивање рокова приговора и застарелости
- ништавост клаузула егзонерације (екскулпације)

Изузеци од забране

- само у морском превозу
- 4 случаја: 1) закашњење 2) палуба уз писмени пристанак крцатеља 3) време пре укрцаја и након искрцаја 4) животиње